

ványt elfogadja s határozatilag kimondja, hogy a múltévi utófélévi elárverelendő lapokkal együtt a jelen évi napi lapok szept–febr-számai szintén eladassanak, jogot adva a vevőknek arra, hogy 2 nappal megjelenésük után megvevett lapjaikat átvehetik...”¹⁸

A jelentősebb folyóiratokat azonban összegyűjtötték, s ha hiányosnak bizonyult valamely évfolyam, kiegészítették a főiskola Nagykönyvtárának duplumából.

Többször is előfordult, hogy valamilyen oknál fogva egyes lapokat kitiltottak az egyletből. Ezt mindig közgyűlés döntötte el, csak akkor történt ilyen, ha valami túlságosan megbotránkoztató, személyt vagy elvet sértő cikk jelent meg a lapban.

Mivel 1923-ban megszűnt a Jogakadémia, inentől kezdve jogi folyóiratokat nem járattak az egyleti könyvtárba. Az előfizetett politikai és élclapok száma is csökkent, helyett a teológiai szaklapok száma ugrásszerűen nőtt, s nemcsak a magyar, de a külföldi testvéregyházak református folyóiratai is megtalálhatóak voltak az egyletben a két világháború közötti időszakban.

NAGY JÚLIA

A Szép Szó időrendjéhez. A magyar sajtótörténet rosszul áll monográfiákban; legfontosabb 20. századi irodalmi folyóirataink monografikus földolgozása jórészt máig hiányzik.¹ Majdnem egyedüli kivétel a *Válasz*, amelyről immár két (kis)monográfia is szól² (igaz, ezek sem hibátlanok), de a *Válasz* egykori legnagyobb ellenlábásáról, az „urbánus” *Szép Szóról* (1936–1939) például már csak tanulmányok szólnak.³ Pedig a *Szép Szó* egy korszakos jelentőségű nagy költőnek, József Attilának és egy jelentős irányzatnak egyaránt elsődleges fóruma volt; jelentősége ma már kétségtelen. A fölmerülő gondolkodástörténeti problémák azonban, úgy látszik, nehezek, a forrásadottságok pedig rosszak. Így egy igazán alapos *Szép Szó*-monográfiához még sok előmunkát szükséges.

Az alábbiakban ezt a munkát szeretném segíteni, egy – kronológiai biztonságot adó – adatsorral.

A JATE Központi Könyvtárának folyóiratosztálya ugyanis őrzi a *Szép Szó* úgynevezett ügyészégi kötelezpéldányait. Ezeket, mint ismeretes, a folyóiratot előállító nyomda a lap kinyomtatásának napján köteles volt beszolgáltatni a sajtórendészeti felügyeletet ellátó királyi ügyészségre. Ott a soros ügyész átvételi keletbélyegzővel s nevével látta el a példányt, majd – meghatározott időn belül – végigolvasta a lapot, van-e benne valami jogszabályba ütköző. Ha volt, akkor az inkriminált szám, illt. közlemény ellen megindult az eljárás; ha nem, akkor a folyóiratot – némi várakozási idő után – leadták a gyűjtésükre kijelölt könyvtárnak. (Ez a könyvtár a húszas évek közepétől 1938 végéig a szegedi Egyetemi Könyvtár volt.) Az ügyészégi kötelezpéldányoknak sajtótörténeti szempontból két nagy hozadéka van. Kiderül belőlük a nyomdai előállítás befejezésének pontos időpontja (napja), s kiderül, inkriminált-e valamint a folyóiratban az ügyészség.

Most a megjelenési időpontokat veszem számba, az ügyészi inkriminációkra itt csak utalok.

¹⁸ 3205.jk. 1898. szept. 13. 4. pont

¹ Vö. MONOSTORI Imre: *A „Tiszatáj” fél évszázada*. = *Tiszatáj* 1997. 3. sz. 124.

² K. NAGY Magda: *A Válasz*. Bp. 1963., SZÉCHENYI Ágnes: *„Sznobok és parasztok”*. *Válasz 1934–1938*. Bp. 1997.

³ Vö. újabban pl.: *József Attila és a Szép Szó*. Szerk: HEGYI Béla és TARJÁN Magda. Bp. 1987., AGÁRDI Péter: *Utószó*. In: *A Szép Szó 1936–1939*. Bp. 1987. 567–582., VÁGVÖLGYI B. András: *A testet öltött érv. A „Szép Szó”-ról*. = *Irodalmi Újság* 1988. 2. sz. 21., LENGYEL András: *A liberalizmus újraalapozásának kísérlete. A Szép Szó történetéhez*. = *Jelenkor* 1989. 3. sz., újraközölve: Uő.: *Törésvonalak*. Bp. 1990. 131–151., LENGYEL András: *A lapgründoló József Attila. A Szép Szó megindításának előkészítése*. In: Uő.: *A modernitás antinomiái. József Attila tanulmányok*. Bp. 1996. 137–161.

A Szegeden őrzött *Szép Szó*-példányok a következő időrendi adatokat adják:

1936. márc. I. köt. 1. sz. [2. kiadás!]: 1936. márc. 20.
 1936. ápr. I. köt. 2. sz.: az ügyészségi példány hiányzik.
 1936. máj. I. köt. 3. sz.: 1936. máj. 6.
 1936. jún. II. köt. 4–5. sz.: 1936. jún. 9.
 1936. júl.–aug. II. köt. 6. sz.: 1936. júl. 31.
 1936. szept. II. köt. 7. sz.: 1936. szept. 4.
 1936. okt. III. köt. 8. sz.: 1936. okt. 14.
 1936. nov. III. köt. 9. sz.: 1936. nov. 18.
 1936. dec. III. köt. 10. sz.: ügyészségi példány hiányzik.
 1937. febr. IV. köt. 11. sz.: 1937. febr. 7.
 1937. márc. IV. köt. 12. sz.: 1937. márc. 11.
 1937. ápr.–máj. IV. köt. 13. sz.: 1937. ápr. 21.
 1937. jún. IV. köt. 14–15. sz.: az ügyészségi példány hiányzik.
 1937. júl.–aug. V. köt. 16. sz.: 1937. júl. 6.
 1937. szept. V. köt. 17. sz.: 1937. aug. 31.
 1937. okt. V. köt. 18. sz.: 1937. okt. [?], a napot jelző szám olvashatatlan.
 1937. nov. V. köt. 19. sz.: 1937. nov. 11.
 1937. dec. V. köt. 20. sz.: 1937. dec. 17.
 1938. jan.–febr. VI. köt. 21. sz.: nincs jelzés (esetleg a fekete borítón már nem látszik a bélyegző).
 1938. márc. VI. köt. 22. sz.: 1938. márc. 5.
 1938. ápr. VI. köt. 23. sz.: 1938. ápr. 11.
 1938. máj. VI. köt. 24. sz.: 1938. máj. [?], a napot jelölő szám bekötéskor levágva.
 1938. júl. VI. köt. 25. sz.: 1938. júl. 12.
 1938. szept.–okt. VII. köt. 26. sz.: 1938. szept. 20.
 1938. nov. VII. köt. 27–28. sz.: 1938. nov. [?] 7.
 1938. dec. VII. köt. 29–30. sz.: a bélyegző lemaradt, csak egy aláírás látható.

A 31–36. szám már 1939-ben jelent meg, így a JATE Központi Könyvtárában már nincs belőlük ügyészségi példány.

Az átvételi keletbélyegzők nyomán kirajzolódó időrend önmagáért beszél, most nem igényel bővebb magyarázatot. Két dolog azonban megemlítendő. 1. A *Szép Szó* első számának két kiadása volt, az első, amely a tényleges indulásról tájékoztathatna, ügyészségi példány formájában nem maradt fenn. Ennek okát nem tudjuk, de ez semmiképp nem ügyészségi inkriminációra utal – a hiányt inkább nyomdai, ügyészségi vagy könyvtári trehánytság magyarázza. (Az első szám első kiadása egyébként, mint korábban már valószínűsítettem⁴, február utolsó napján jelenhetett meg.) 2. Az ügyészségi példányok közül a szegedi könyvtárban nincs meg a 2., a 10., és a 14–15. szám. Ezeket a hiányokat nagy valószínűséggel az okozta, hogy ezekben volt „valami”, amit az ügyészség inkriminált, s a példányokat így a jogi eljárás során külön kezelték, bizonyíték (akta-melléklet) lett belőlük. Egy esetben konkrétan tudjuk is, hogy így volt, Tersánszky J. Jenőnek a 2. számban megjelent írásáért a szerkesztő József Attila ellen eljárás is indult.⁵ A másik két esetben, bár – jelenlegi tudomásunk szerint – az ügy nem jutott el a bíróságig, hasonló lehetett a helyzet: az ügyész valamit nehezményezett, de aztán a vádelmeléstől mégis elállt. (Így tett a 25. szám ügyésze is, a 480. és a 482–483. oldalakon megjelölte Horváth Béla versét, illetve jegyzetét, utóbb mégis meggondolta magát.) Nem lehet azonban teljesen kizárni azt sem, hogy a szóban forgó két esetben pusztán tárolási-őrzési mulasztások magyarázzák a példányok hiányát.

LENGYEL ANDRÁS

⁴ LENGYEL András, 1996. 158–159.

⁵ Vö. M. Róna Judit: *József Attila kézíratai és levelezése. Katalógus*. Bp. 1980. 2286. tétel.